

Waterkwaliteit 1: Eisen/microbiologie

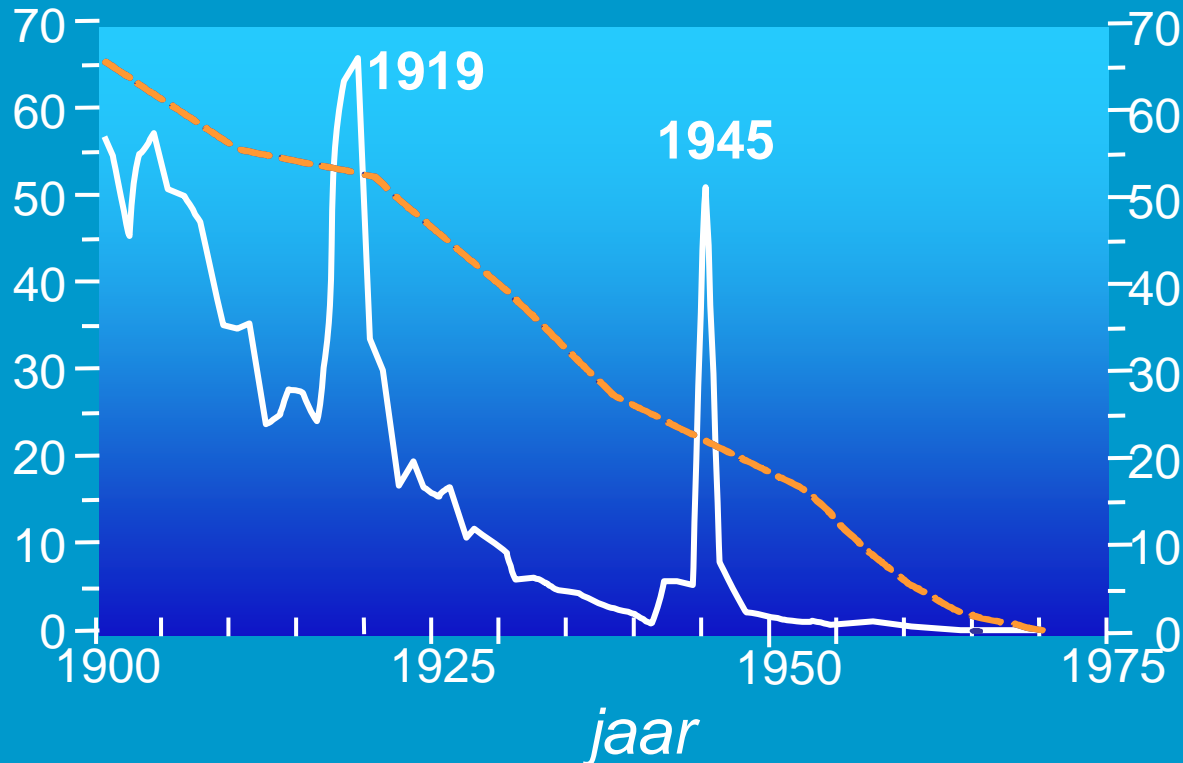
Prof. ir. Hans van Dijk

Schoon water voor een gezond leven..

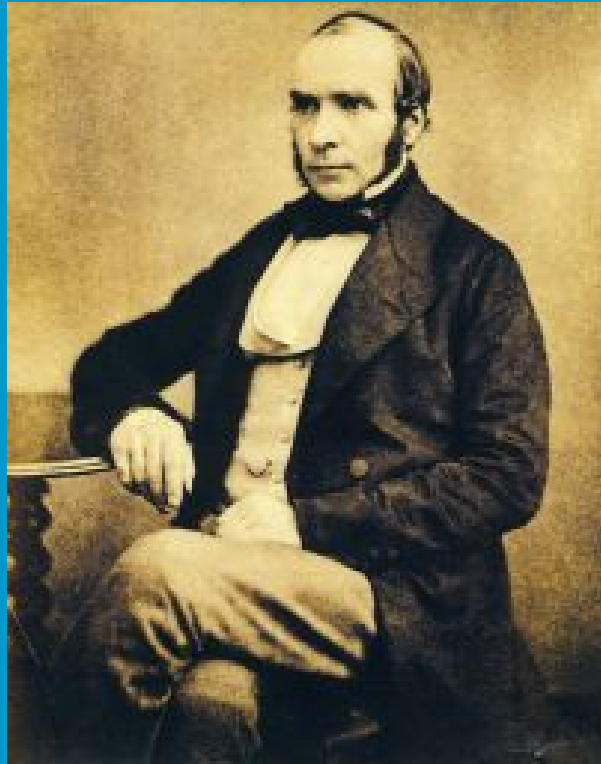
(voorbeeld buiktyphus in Nederland)

sterfte per 100.000 inwoners — % niet- aangesloten op drinkwater

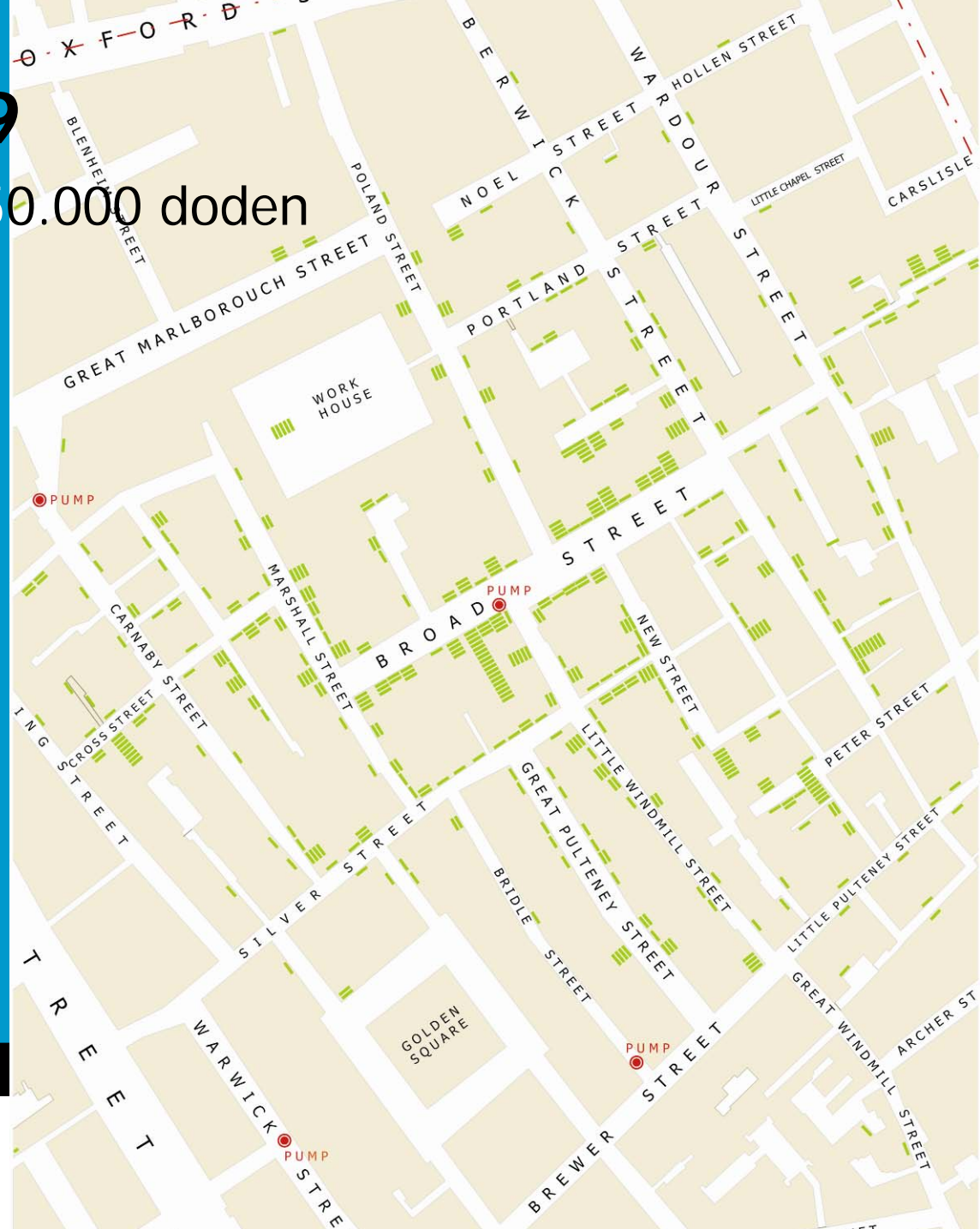

Engeland 1849

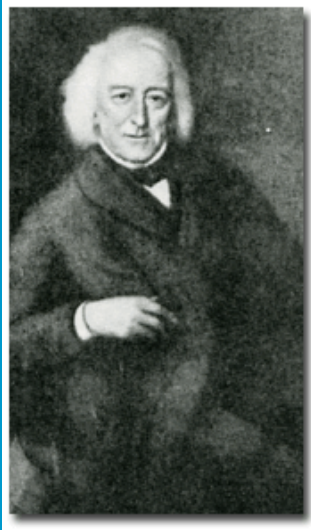
Cholera veroorzaakte 50.000 doden

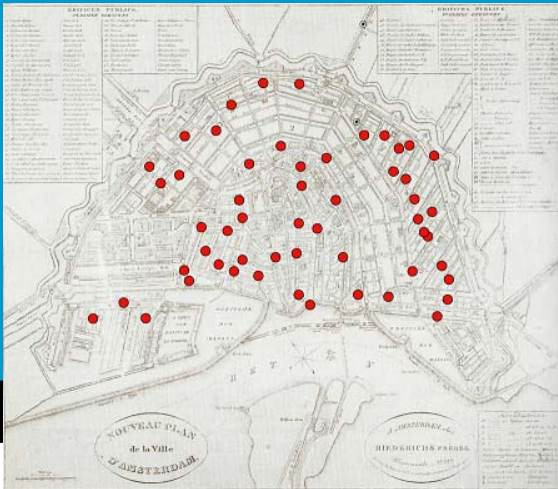
Cholera in kaart gebracht door John Snow

Duinwatermaatschappij 1853

- Particulier initiatief van Jacob van Lennip
- Gemeente vindt hem een fantast
- Kapitaal van de graaf van Portland (2,4 miljoen gulden)
- Geen cholera in Amsterdam bij epidemie van 1866 ('rapport aan den Koning')

Water borne diseases

Bacteriën (typhus, cholera)

Virussen (hepatitus, polio)

Protozoa (darm- en maagklachten)

Cholera, tyfus en legionellose

Cholera

- vorige eeuw (doden): 66.723
- huidige frequentie (ziekte): 0 à 3 /jaar

Tyfus

- van 1900-1950 (zieken): 74.245
- huidige frequentie (gemiddeld): 65/jaar

Legionella-pneumonie ('veteranenziekte')

- frequentie (1988-1995): 44/jaar

Bepaling microbiologische betrouwbaarheid van drinkwater

Indicator-organisme: Escherichia coli

Aanwezig in faecaal materiaal (FM):	10 miljoen E. coli per gram FM
Kwaliteitseis voor drinkwater:	minder dan 1 E. coli per 100 ml

⇒

minder dan 1 μ g FM/l drinkwater

Ziekteverwekkende protozoa

Milwaukee, 1993: uitbraak van cryptosporidiose

- 403.000 personen ziek
- bacteriën coligroep niet aangetoond

Persistente protozoa aanwezig in oppervlaktewater

- herziening wetgeving (in V.S.)
- kwaliteit op basis van verwijderingscapaciteit van de zuivering

Eisen microbiologische kwaliteit van drinkwater

Hygiënische aspecten

- afwezigheid van indicator organismen
- risico op infectie $< 10^{-4}$ per persoon per jaar

Esthetische en bedrijfstechnische aspecten

- geen vermeerdering van micro-organismen tijdens transport en distributie

Kwaliteitseisen m.b.t. ziekteverwekkende micro-organismen

Infectierisico: $< 10^{-4}$ pppj
Aanname waterverbruik: 2 l water/dag
Relatie blootstelling en infectie

Organisme	Maximaal gemiddelde concentratie
• virussen	$< 2,2 \times 10^{-7}/l$ ($< 1/4500 \text{ m}^3$)
• giardia	$< 6,75 \times 10^{-6}/l$ ($< 1/150 \text{ m}^3$)
• cryptosporidium	$< 3 \times 10^{-5}/l$ ($< 1/30 \text{ m}^3$)

Besmetting leidingnet

Handhaving microbiologische kwaliteit van water tijdens distributie

Voorkomen van (her)besmetting

- good engineering practice
- monitoring/correctieve maatregelen

Voorkomen van nagroei

- biologisch stabiel drinkwater
- biologisch stabiele materialen

Grondwater is (meestal) microbiologisch betrouwbaar!

Kenmerken grondwater

Voordelen

- hygiënische betrouwbaarheid
- constante temperatuur
- biologische en chemische stabiliteit
- gelijkmatige goede kwaliteit
- ongevoelig voor calamiteiten

Nadelen

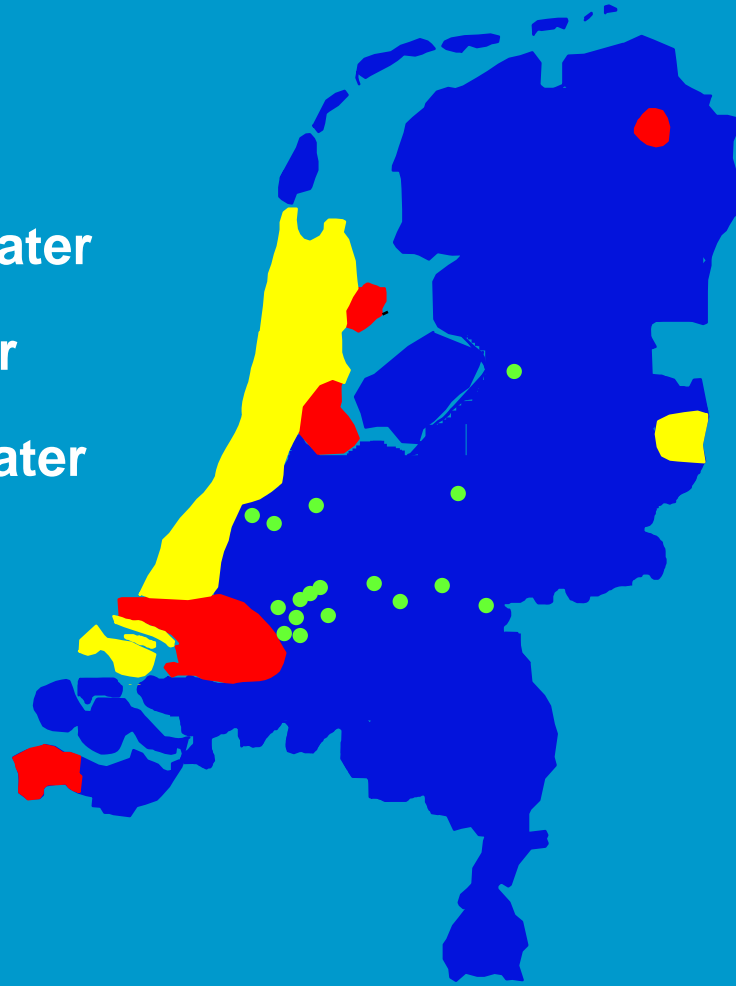
- beperkte beschikbaarheid
- vrij groot ruimtebeslag

Opzet infrastructuur

- kleinschalig

Bronnen van drinkwater

- grondwater
- oppervlaktewater
- infiltratiewater
- oevergrondwater

Leidingwater is drinkwater!

Microbiologisch betrouwbaar

Geen chemische verontreiniging

Drinkwater zonder chloor

Laag lekverlies

Hoe zuiver is water?

Soort stof	Typische concentratie	Eenheid	Massa (in olympisch zwembad van 2.000m ³) (kg)	Hoeveelheid
Zeezout	36	g/l	72.000	3 vrachtauto's
Slib	10 (1%)	g/kg	20.000	1 vrachtauto
Opgeloste stof	1.500	mg/l	3.000	1 bestelwagen
Nitraat	50	mg/l	100	2 vaten
Gif licht	10	µg/l	0,02	1 theelepeltje
Gif zwaar	0,1	µg/l	0,0002	1 korreltje
Hormoonverstorende stof	1	ng/l	0,000002	1/1000 korreltje

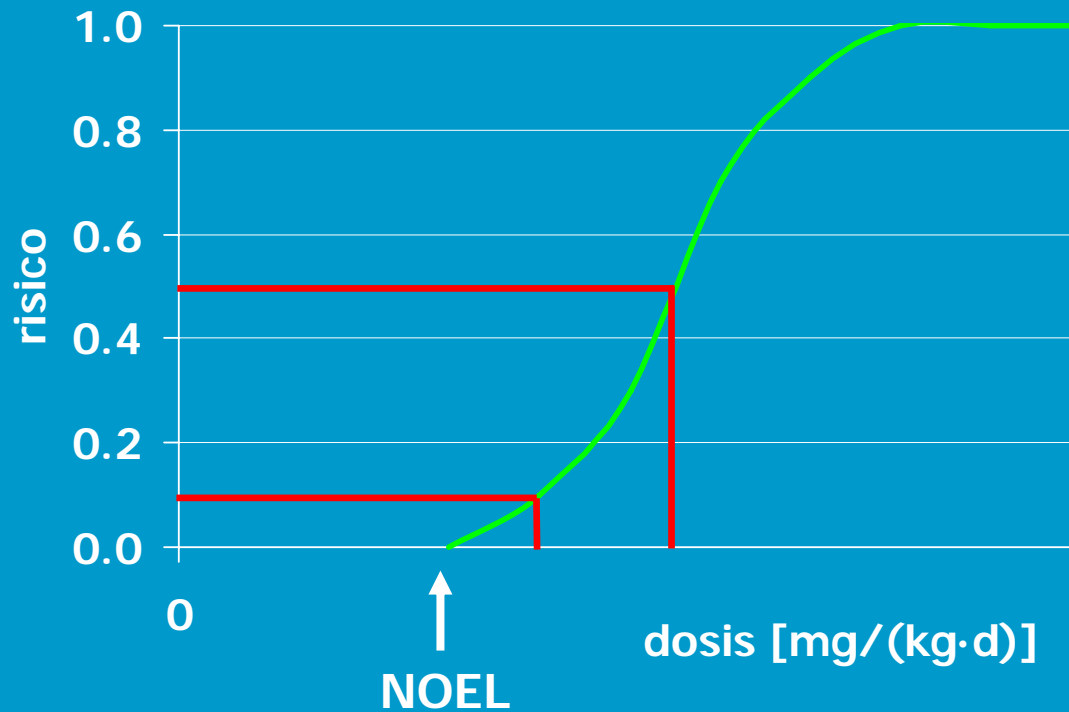
Soorten normen

1. Gezondheidstechnische / toxicologische normen
2. Organoleptische / esthetische normen
3. Bedrijfstechnische normen
4. Voorzorgsnormen
5. Normen in praktijk

Gezondheidstechnische / toxicologische normen

- pathogene micro-organismen: virussen, bacteriën, Giardia, Cryptosporidium
- anorganische macro-parameters: nitraat, fluoride, natrium
- anorganische micro-parameters: arseen, kwik, bromaat
- organische micro-verontreinigingen: trihalomethanen, bestrijdingsmiddelen

Toxische verbindingen met drempelwaarde

NOEL
↓
TDI
↓
MAC

Voorbeeld berekening MAC

Maximum allowable concentration van nikkel in water

NOEL_{Ni} bij dieren = 5 mg/(kg·d)

Veiligheidsfactor 1000

NOEL_{Ni} bij mensen = 5 μg /(kg·d)

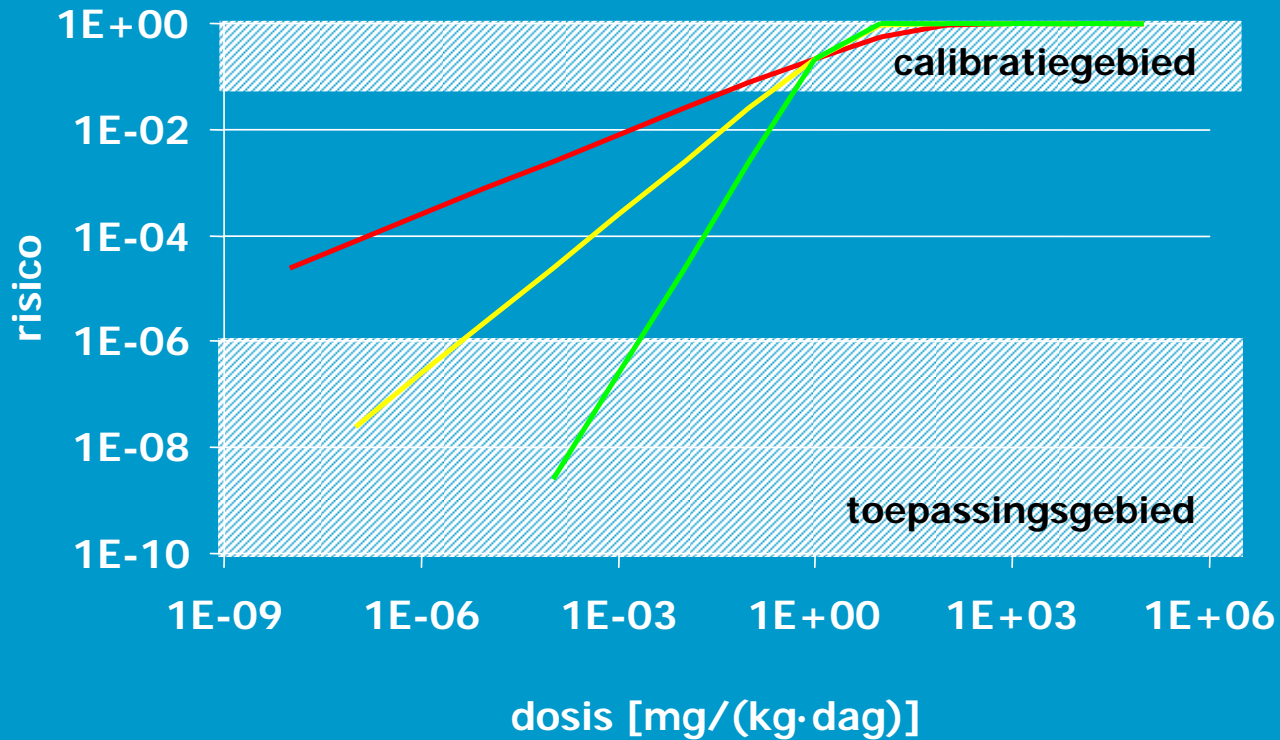
$\text{TDI} = \text{NOEL} \cdot \text{gewicht mens} = 5 \cdot 10^{-3} \cdot 60 = 0.3 \text{ mg/d}$

Geaccepteerde bijdrage van drinkwater aan TDI = 10%

Dagelijkse drinkwater consumptie: 2 l/d

$$\begin{aligned}\text{MAC} &= \frac{\text{TDI}}{\text{water verbruik per dag} \cdot \text{maximaal toegestane bijdrage drinkwater aan TDI}} \\ &= \frac{0.3}{2 \cdot 10} = 15 \mu\text{g/l}\end{aligned}$$

Relatie risico en dosis voor carcinogene verbindingen

Risico's van activiteiten

Activiteit

Overlijdensrisico per persoon per jaar

Vrijwillig

Roken	$5 \cdot 10^{-3}$
Motorrijden	$2 \cdot 10^{-3}$
Bergbeklimmen	$4 \cdot 10^{-5}$
Vliegtuigongeluk	$2 \cdot 10^{-8}$

Onvrijwillig

Griep	$2 \cdot 10^{-4}$
Overstroming	$1 \cdot 10^{-6}$
Drinkwater (WLB)	$1 \cdot 10^{-8}$

Waterleidingbesluit

Gezondheidstechnische/toxicologische normen

Microbiologische parameters

E-coli	0 KVE/100 ml
Cryptosporidium	niet in een zodanige concentratie in het leidingwater voorkomend dat gevaar voor volksgezondheid kan ontstaan

Chemische parameters

Arseen	10 µg/l
Fluoride	1.1 mg/l
Kwik	1.0 µg/l
Nitraat	50 mg/l
Pesticiden (individueel)	0.10 µg/l
Pesticiden (som)	0.50 µg/l
Trihalomethanen (THM)	25 µg/l
Bromaat	1,0 µg/l

Voorbeeld pompstation Amersfoort

Intrekgebied: 4 x 4 km²

Neerslag: 0,3 m/a (16.000.000 m² x 0,3 m/a)

Q = 5.000.000 m³/a

NO₃⁻ = 50 mg/l = 50 g/m³ = 250.000 kg/a

BM = 0,1 µg/l = 0,1 mg/m³ = 0,5 kg/a

Organoleptische /esthetische normen

Temperatuur

Kleur

Troebling

Reuk

Smaak

Waterleidingbesluit

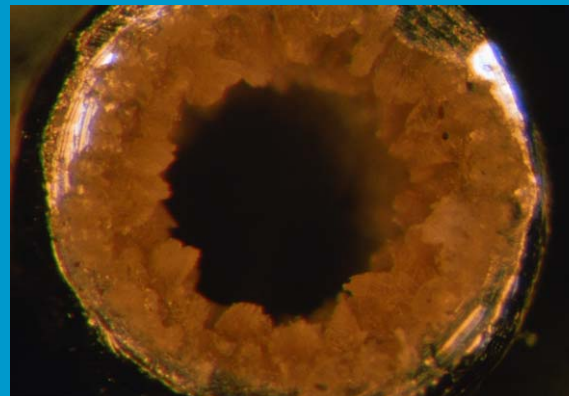
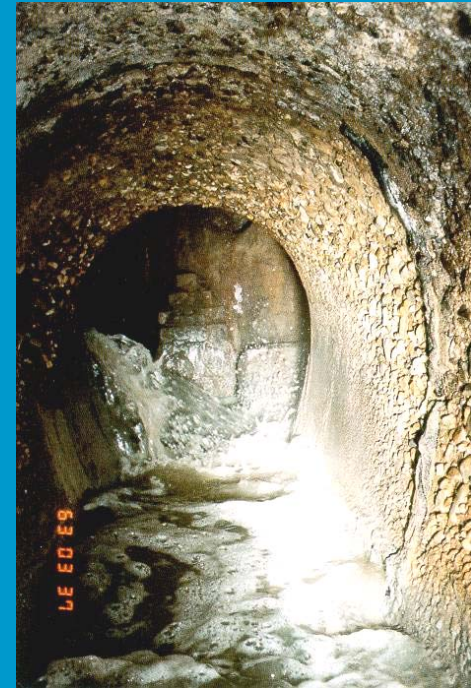
Organoleptische/esthetische parameters

Aluminium	200 µg/l
Geur	aanvaardbaar voor de gebruikers en geen abnormale verandering
Kleur	20 mg/l Pt/Co
IJzer	200 µg/l
Mangaan	50 µg/l
Natrium	150 mg/l
Smaak	aanvaardbaar voor de gebruikers en geen abnormale verandering
Sulfaat	150 mg/l
Troebelingsgraad	4 FTU
Zink	3.0 mg/l

Bedrijfstechnische normen

Levensduur installaties

Agressiviteit:	SI, Cl-
Kalkafzetting:	SI, TH
Bacterie-nagroei:	AOC

Waterleidingbesluit

Bedrijfstechnische parameters

Aeromonas (60°C)	1000 KVE/100 ml
Ammonium	0.20 mg/l
Chloride	150 mg/l
DOC/TOC	geen abnormale verandering
Geleidingsvermogen (20° C)	125 mS/m
Hardheid (totaal)	1 < totale hardheid < 2.5 mmol/l
Saturatie Index	> -0.2 SI
Temperatuur	25 °C
Waterstofcarbonaat	> 60 mg/l
Zuurgraad	7.0 < pH < 9.5
Zuurstof	> 2 mg/l

Voorzorgs-(ethische) normen

Waterbedrijf eist verbod op Bentazon

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

Drinkwaterbedrijven, verenigd in de Vewin, en de milieubeweging eisen apart van elkaar bij de rechter een verbod op het gebruik van een groot aantal bestrijdingsmiddelen. De waterbedrijven willen dat met name het bestrijdingsmiddel Bentazon uit de handel wordt genomen. De milieclubs willen dat de toelating van 150 middelen wordt beëindigd totdat bewezen is dat ze voldoen aan de wettelijke eisen.

De procedures zijn aangespannen bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven. Dat college doet volgende week al uitspraak over het gevraagde verbod op Bentazon.

Het bestrijdingsmiddel, bekend van de Sandoz-lozing op de Rijn in 1986 en in Nederland vooral gebruikt op maispercelen, vormt veruit het grootste probleem voor drinkwaterbedrijven.

Volgens de Vewin wordt het middel inmiddels in zeventig waterputten aangetroffen in gehalten die de wettelijke norm van 1 microgram per liter overschrijden. Op die locaties moet het drinkwater extra worden gezuiverd om verantwoord drinkwater te kunnen produceren. Die procedure kost volgens woordvoerder L. Joosten van Vewin onnodig veel geld.

Volgens de producent van Ben-

tazon, het chemisch concern BASF, staat echter niet vast dat de drinkwaterputten via het grondwater worden besmet. Dat zou ook per ongeluk via het oppervlaktewater kunnen gebeuren. Een verbod is volgens BASF daarom niet nodig.

De stichting Natuur en Milieu en de Zuid-Hollandse Milieufederatie vinden de actie van Vewin niet ver genoeg gaan. Volgens de organisaties moeten 150 middelen worden verboden totdat ze zijn getoetst op schadelijke gevolgen voor het milieu. De wettelijke termijn voor de toelating van deze middelen is verlopen.

Het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen zegt onvoldoende capaciteit te hebben om op korte termijn 150 dossiers te beoordelen. De betrokken middelen zouden bovendien relatief weinig milieuschade veroorzaken, waardoor de formele toelating kan wachten op de invoering van Europese regels.

Bestrijdingsmiddelen verontreinigen in toenemende mate het drinkwater. De inname van Rijnwater is hierdoor afgelopen anderhalf jaar vaker gestaakt dan ooit tevoren. 'Het grootste probleem ligt in het toelatingsbeleid voor bestrijdingsmiddelen', stelt Vewin. 'In Nederland, Duitsland noch België wordt bij de toelating getoetst wat de risico's zijn voor de drinkwaterwinning.'

Zie ook Wetenschap